

Analyse | kraka

4. marts 2021

Øremærket barsel til mænd har kun begrænset effekt på ligestilling

Af Jesper Kühl og Victor Louis Prag Nesta

Gennemsnitligt er danske mænd meget tæt på allerede at holde to måneders barsel. Derfor vil den øremærkede barsel, som Danmark skal indføre som følge af et EU-direktiv, have en begrænset effekt for ligestillingen.

Vores analyse viser, at mænd i Danmark kun mangler godt 3 uger til at holde de to måneders barsel, som EU-direktivet kræver. Der er dog store forskelle, bl.a.:

- Mænd med grundskole eller erhvervsfaglig uddannelse holder i gennemsnit 4 ugers barsel i dag, mens mænd med en lang videregående uddannelse tager knap 8 ugers barsel.
- Privatansatte tager i gennemsnit knap fem ugers barsel i dag, sammenlignet med 8-9 ugers barsel for offentligt ansatte.

Desuden viser forskellige studier ingen eller en begrænset positiv effekt på ligestilling mellem mænd og kvinder af øremærket barsel til mænd, fx.:

- En øremærkning af 10 i stedet for 6 ugers barsel til mænd i Norge havde ikke afledte effekter på hverken mænds eller kvinders indkomster i de efterfølgende år.
- Øremærkningen af 4 i stedet for 2 ugers barsel til mænd i Danmark i 1998 øgede kvinders andel af husholdningernes indkomst med godt 1 pct.point lige efter reformen. Effekten var dog faldet til nul efter otte år.

I stedet er der tegn på, at indkomstforskelle mellem mænd og kvinder kan tilskrives forældres adfærd efter barselsperioden, fx hentning af børn og børns sygedage.

Kontakt

Analysechef
Jesper Kühl
Tlf. 3117 2847
E-mail jk@kraka.dk

Deloitte

Kraka er finansieret af Realdania, Deloitte og en række øvrige bidragsydere. Se kraka.dk

1. Indledning og sammenfatning

Forventning om mindst to mdr. øremærket barsel

Fra sommeren 2022 kan danske fædre forvente, at mindst to måneders barselsorlov er øremærket til dem. I 2019 vedtog EU nemlig et direktiv, der giver både fædre og mødre ret til mindst fire måneders forældreorlov hver, hvoraf to måneder skal øremærkes til hhv. moren og faderen, jf. bilag A. De nye krav skal senest til juli 2022 indarbejdes i den nationale lovgivning i Danmark og de øvrige EU-lande.

I dag er to ud af 52 uger med barsel øremærket fædre

I dag har forældre i Danmark tilsammen typisk ret til 52 ugers barsel med udbetaling af dagpenge. 18 ugers barsel før og efter fødslen er øremærket til moderen, mens 2 ugers barsel er øremærket til faderen. Derudover har forældrene en fælles ret til 32 ugers barsel, som frit kan deles mellem forældrene.

Hvem påvirkes af øremærkning?

Hvad betyder en øremærket ret til to måneders barsel i Danmark? Fædre kan allerede med de gældende regler tage to måneders barsel eller mere. Analysen ser derfor på, hvor meget barsel mænd i Danmark tager i dag, og derfor hvor langt mænd ligger fra det kommende krav om øremærket barsel.

Længden af mænds barsel varierer kraftigt

Vi ser på barsel afholdt for børn født i år 2018 på tværs af forældres alder, uddannelsesniveau, ansættelsesområde og bopælskommune. De centrale konklusioner i analysen er:

- Samlet set tager mænd i gennemsnit 5,6 ugers barsel sammenlignet med 44 uger for kvinder. I gennemsnit mangler mænd derfor godt 3 uger for at nå op på 2 måneders barsel.
- Med flere års uddannelse stiger omfanget af barsel. Mænd med en erhvervsuddannelse tager ca. 4 ugers barsel i gennemsnit, mens mænd med en lang videregående uddannelse tager knap 8 ugers barsel.
- Antallet af barselsuger for mænd er højest for 35-44-årige mænd, der holder ca. 6 ugers barsel i gennemsnit, mens mænd, der får barn i en yngre eller ældre alder, holder færre ugers barsel.
- Privatansatte tager mindre barsel end offentligt ansatte. Privatansatte tager i gennemsnit knap 5 ugers barsel, mens ansatte i stat, regioner og kommuner tager 8-9 ugers barsel.
- Mænd på Frederiksberg tager i gennemsnit knap 8 ugers barsel, mens mænd på Samsø i gennemsnit tager godt 2 ugers barsel.

Forskellige grupper overlapper

Forskelle i barselsomfang på tværs af én kategori kan ikke altid tolkes isoleret fra de øvrige kategorier. Fx uddannelse ift. ansættelsessektor. Andelen med forskellige uddannelsesniveauer er fx forskellig på tværs af ansættelsessektorer og kommuner. Forskelle mellem sektorer og kommuner kan derfor også afspejle forskelle mellem uddannelsesgrupper. Der er fx flere erhvervsuddannede, der typisk tager kortere barsel, ansat i den private sektor, ligesom der er flere med en videregående uddannelse, der typisk tager mere barsel, blandt de statsansatte.

Begrænset effekt af øremærket barsel på ligestillingen

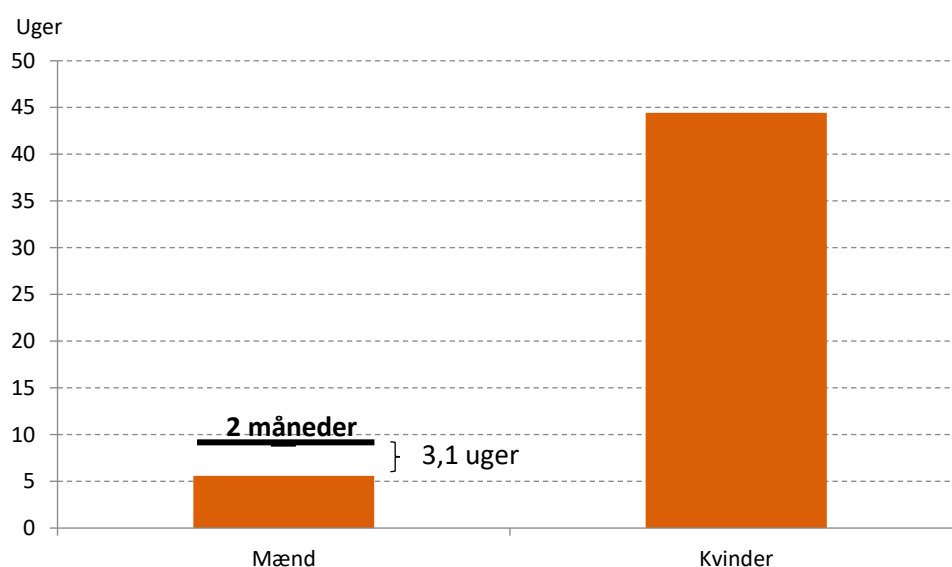
En øremærkning af barsel til mænd begrundes bl.a. med et ønske om større grad af ligestilling blandt mænd og kvinder på arbejdsmarkedet. En række eksisterende studier af især danske og norske ændringer af barselsregler peger på, at øremærket barsel til mænd har en begrænset effekt på kvinders arbejdsmarkedsposition. Kombineret med at danske mænd i gennemsnit kun mangler godt 3 uger op til to måneders barsel, peger dette på en begrænset effekt af to måneders øremærket barsel på ligestillingen mellem kønnene på det danske arbejdsmarked. I stedet er der indikationer på, at ligestillingen også skal ses i lyset af en større grad af deltidsarbejde mv. blandt kvinder senere i livet.

Analysens indhold

Analysen beskriver i afsnit 2 omfanget af mænds og kvinders barsel både samlet set og på tværs af alder, uddannelsesgrupper, offentlig og privat ansættelse samt på tværs af landets kommuner. I afsnit 3 diskuteres den mulige effekt af to måneders øremærket barsel til mænd på ligestillingen mellem mænd og kvinder på arbejdsmarkedet.

Mænd mangler kun 3 uger op til to måneders barsel**2. Barsel for mænd, samlet set og i forhold til alder**

Mænd tager i gennemsnit 5,6 ugers barsel, mens kvinder i gennemsnit tager godt 44 ugers barsel, jf. Figur 1.¹ Mænd i Danmark har således godt 3 uger op til en øremærket ret til to måneders barsel. Dette gennemsnitstal dækker dog over en stor spredning. I det følgende vil vi afdække hvilke grupper af mænd i Danmark, der ligger tæt på eller langt væk fra to måneders barsel.

Figur 1 Mænds og kvinders barsel samlet set

Anm.: Opgørelsen ser på barsel afholdt fra 4 uger før til 48 uger efter fødsel for børn født i 2018, jf. Boks 1. To måneder svarer til 8,7 uger i gennemsnit over hele året.

Kilde: Danmarks Statistiks registerdata og egne beregninger.

¹ I analysen ses der på mænds og kvinders barsel. Der tages ikke højde for et mindre antal tilfælde, hvor barnets mor er registreret som mand eller hvor barnets far er registreret som kvinde, hvilket kan have betydning for det regelsæt, som gælder for manden/kvinden.

Boks 1 Data for analyse

Udgangspunkt for analysen er forældre til alle børn født i Danmark i 2018, hvor både børn og forældre var folkeregistrerede i landet ultimo 2018. Opgørelserne er baseret på anonymiserede persondata fra Danmarks Statistiks registerdata, herunder især befolkningsregistret og registret for offentlige indkomstoverførsler. For forældre med flere børn født i løbet af 2018 ses der udelukkende på den seneste fødsel. Arbejdsmarkedsrelaterede informationer opgøres i året inden.

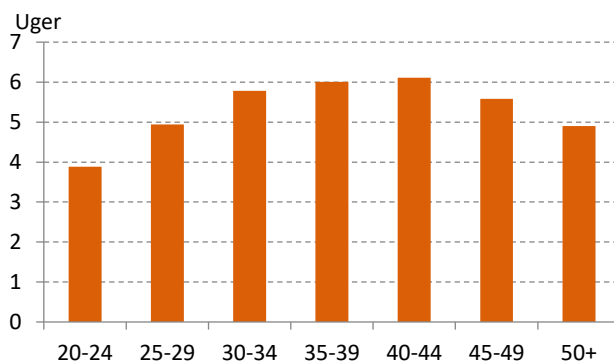
Omfanget af barsel opgøres ud fra antal uger på barsel vægtet med det gennemsnitlige antal timer pr. uge på barsel. Der ses på forløb med barseldagpenge, hvor startdatoen for forløbet ligger mellem 4 uger inden og 48 uger efter barnets fødsel. Omfang af barsel opgøres kun for de ca. 76 pct. af forældrene, der kan identificeres forløb med barseldagpenge for. Ret til barseldagpenge forudsætter beskæftigelse eller medlemskab af en a-kasse. Der er særlige regler for elever, nyuddannede og selvstændigt erhvervsdrivende.

Mest barsel blandt mænd i 40-årsalderen

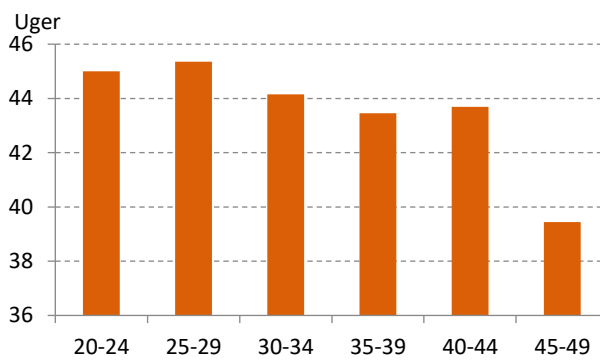
Mænd, der bliver fædre omkring de 40 år, holder gennemsnitligt godt 6 uger længere barsel end mænd, som enten er yngre eller ældre ved barnets fødsel, jf. Figur 6 a).² Blandt kvinder er der nærmere en aftagende tendens med alder, hvor kvinder, der føder i slutningen af 20'erne, holder mest barsel, jf. Figur 6 b).

Figur 2 Barsel på tværs af aldersgrupper

Figur 2.a Mænd

Figur 2.b Kvinder

Anm.: Et mindre antal ældre og yngre kvinder er ikke medtaget.
 Kilde: Danmarks Statistiks registerdata og egne beregninger.

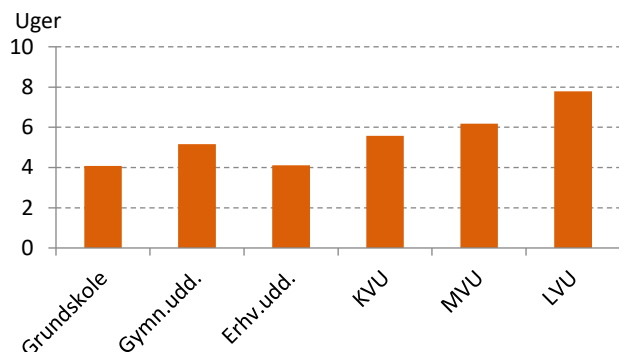
Mere barsel for mænd med længere uddannelse

Overordnet holder mænd mere barsel, hvis de har flere års uddannelse. Mens mænd, der alene har afsluttet grundskolen, i gennemsnit holder 4 ugers barsel, holder mænd med en lang videregående uddannelse knap 8 ugers barsel i gennemsnit, jf. Figur 6 a). Længden af barsel for kvinder stiger lidt med uddannelsesniveaue, men i relativt langt mindre grad end det er tilfældet for mænd, jf. Figur 6 b).

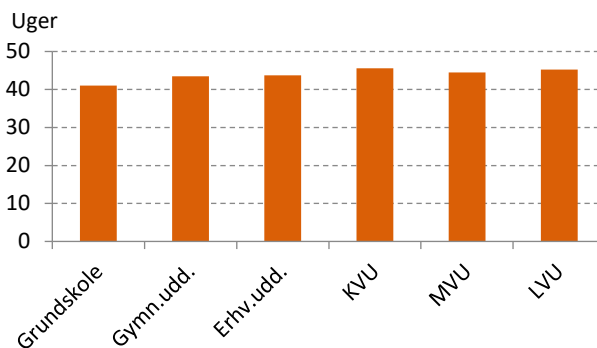
² Kun 15 af de mænd og 10 pct. af de kvinder, der fik barn i 2018 og derfor indgår i analysen, var yngre end 25 eller ældre end 39 år.

Figur 3 Barsel på tværs af uddannelse

Figur 3.a Mænds barsel

Figur 3.b Kvinders barsel

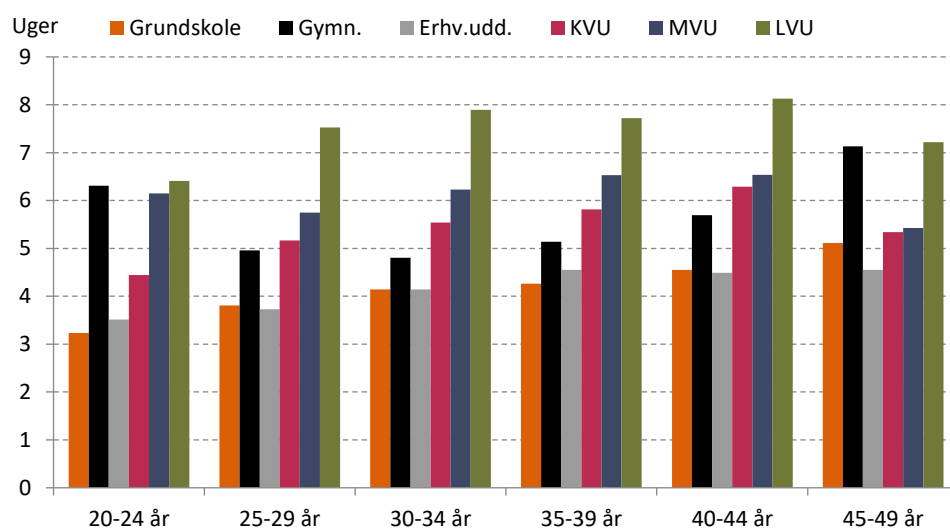
Anm.: Uddannelsesniveaet er her den højeste fuldførte uddannelse, eller den igangværende uddannelse, hvis uddannelsesniveaet for denne ved fuldførelse er højere.

Kilde: Danmarks Statistiks registerdata og egne beregninger.

Barsel, alder og uddannelse

Det stigende omfang af barsel med flere års uddannelse gælder også, når der tages højde for forældrenes alder ved fødslen. Aldersperioden for forældreskab falder ofte sammen med den alder, hvor mange stadig er under uddannelse. Forskelle på tværs af uddannelsesniveau kan derfor også afspejle aldersforskelle. En opgørelse af mænds barsel for både alders- og uddannelsesgrupper viser, at antal uger med barsel også er stigende med uddannelse for en given aldersgruppe, jf. Figur 4.

Figur 4 Barsel for mænd efter uddannelse og alder

Anm.: Uddannelsesniveaet er her den højeste fuldførte uddannelse eller den igangværende uddannelse, hvis uddannelsesniveaet for denne ved fuldførelse er højere. Forældrenes alder er opgjort på tidspunktet for barnets fødsel. Et mindre antal mænd på 50 år eller ældre indgår ikke.

Kilde: Danmarks Statistiks registerdata og egne beregninger.

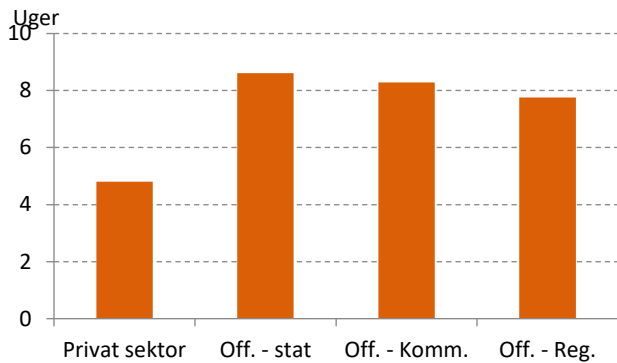
Størst betydning for privatansatte

En øremærkning af 2 måneders barsel vil have større betydning for fædre ansat i den private sektor. Fædre ansat i det private erhvervsliv tager i gennemsnit knap 5 ugers barsel, mens fædre ansat i staten, regioner eller kommuner i gennemsnit tager 8 til 9 ugers barsel, jf.

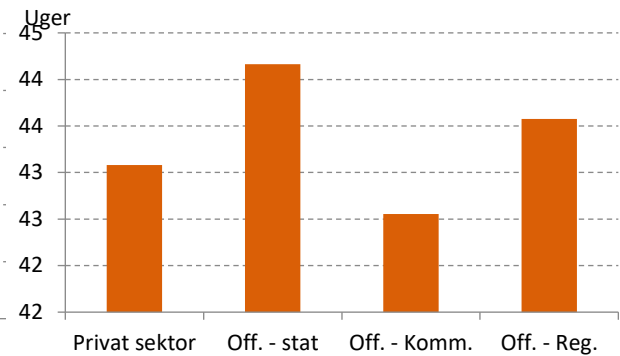
Figur 5 a). Forskellene på tværs af sektorer kan dog ikke udelukkende tolkes som egentlige forskelle mellem fx en privat og en offentlig ansættelse. De skal fx ses i lyset, af at der blandt de privatansatte er flere ufaglærte og personer med en erhvervsfaglig uddannelse, dvs. grupper, der holder mindre barsel, jf. ovenfor.

Figur 5 Barselsomfang på tværs af sektorer

Figur 5.a Mænd

Figur 5.b Kvinder

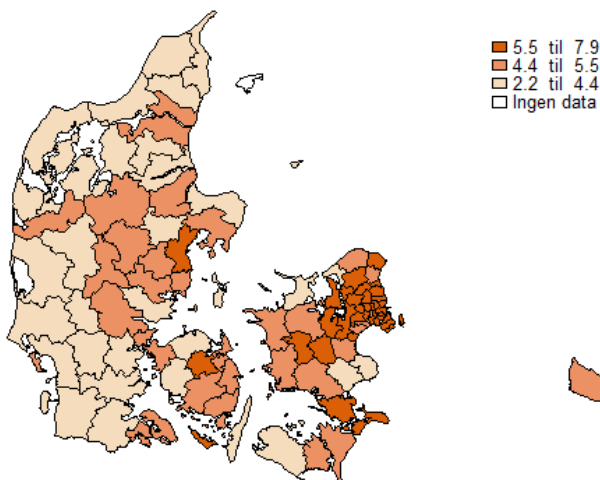
Anm.: Ansættelsesområdet er opgjort i november i året inden barnets fødsel og følger Danmark Statistiks sektoropgørelse til nationalregnskabet.
 Kilde: Danmarks Statistiks registerdata og egne beregninger.

Mænd i byområder holder mere barsel

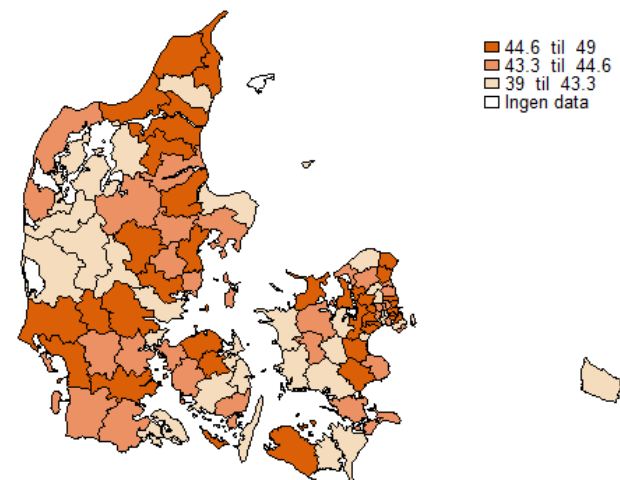
Ser vi på barslslængde på tværs af landet, holder mænd bosat på Frederiksberg med 7,8 uger længst barsel, mens mænd bosat på Samsø i gennemsnit holder 2,2 ugers barsel. I en bredere betragtning holder både mænd og kvinder bosat i eller i nærheden af de større byområder i Danmark typisk mere barsel, jf. Figur 6. Dette kan bl.a. afspejle, at uddannelsesniveaueet og andelen af offentligt ansatte er højere i byområderne.

Figur 6 Antal uger med barsel på tværs af kommuner

Figur 6.a Mænd

Figur 6.b Kvinder

Anm.: Kommuner er her bopælskommunen ultimo 2018. Læsø indgår ikke pga. få observationer.
 Kilde: Danmark Statistiks registerdata og egne beregninger.

Større variation i barsel for mænd end for kvinder

Længden af mænds barsel varierer relativt mere end kvinders barsel på tværs af kommuner. For mænd varierer antal uger på barsel mellem 2,2 og 7,8 uger omkring et landsgennemsnit på 5,6 uger. Kvinders barsel varierer mellem 39 uger i Kerteminde kommune og knap 49 uger i Lolland kommune, med et landsgennemsnit på 44,4 uger. Dette viser, at der er en betydelig større variation i længden af mænds barsel end kvinders barsel på tværs af kommuner.

3. Mulige effekter af øremærket barsel på ligestillingen

Analysen viser, at mænd på tværs af forskellige grupperinger typisk holder mindre barsel end de kommende, øremærkede to måneders barsel. Hvilke effekter kan vi forvente at en øremærkning af to måneders barsel har på ligestillingen mellem mænd og kvinder på arbejdsmarkedet?

Effekt på 1. Kvinders barsel 2. Ligestilling

Som udgangspunkt har et meget omtalt studie vist, at et barns fødsel medfører en langsigtet reduktion i kvinders lønninger på knap 20 pct., jf. Kleven mfl. (2019a).³ For at vurdere, hvilken effekt en øremærket fædrebarsel kan få på ligestillingen mellem mænd og kvinder i Danmark, er det dog nyttigt at se effekten som slutresultatet af to trin:

1. Hvordan ændrer længden af (mænds og) kvinders barsel sig, når to måneder af barslen øremærkes til barnets far?
2. Når barselslængden for mænd og kvinder har ændret sig, hvilken betydning har det så på ligestillingen på arbejdsmarkedet, herunder indkomstforskelle mellem kønnene?

Effekt på kvinders, ikke mænds, barsel er vigtigst

I første trin af effektkæden fokuseres der på betydningen for kvinders barsel. Uagtet at den kommende øremærkning vedrører mænds barsel, er det kvinders relativt større fravær fra arbejdsmarkedet, der har betydning for deres arbejdsmarkedsstatus. Det afgørende, første effektrin af en øremærket barsel for mænd er derfor, hvordan kvinders barselslængde ændrer sig som følge af en øremærket barsel til mænd.

Forventning om 3 ugers mindre barsel til kvinder

Analysen ovenfor har vist, at mænd i gennemsnit skal holde godt 3 ugers ekstra barsel for at opfylde mindstemålet for to måneders øremærket barsel. Hvis forældrene ikke ændrer deres samlede barsel for barnet, vil det derfor tilsvarende give kvinder godt 3 ugers kortere barsel. Den endelige effekt af en øremærkning af to måneders barsel til mænd vil dog også afhænge af følgende:

Øremærkning er en ret, ikke en pligt

- En øremærkning af to måneders barsel til fædre giver faren en eksklusiv ret til to måneder men indebærer ikke en pligt til at holde dem. Omfanget af mænds barsel påvirkes ikke kun af retten til barsel, men også af egne ønsker, partnerens præferencer samt af de barselsregler, der gælder for fx løn under barsel indenfor forældrenes overenskomst- eller ansættelsesområde. En ret til 2 måneders barsel vil derfor afvejes mod andre faktorer i forældrenes barselsplanlægning.

Samlet barsel kan ændre sig

- Kvinders barsel kan ændre sig med mindre eller mere end 3 uger, hvis forældreparret samlet set udnytter en større eller mindre del af den samlede barsel.

Normer for mænds barsel kan ændres

- Indførelse af øremærket barsel kan gradvist ændre normerne i samfundet for, hvor meget barsel mænd bør tage. En øremærkning af to måneder kan herved på sigt øge barsel for fædre, der i dag holder mindre barsel.

Ingen eller begrænset positiv effekt på ligestilling

Hvad vil mere barsel blandt mænd som følge af øremærkningen så betyde på ligestillingen mellem mænd og kvinder? Der foreligger en række studier fra Danmark og en række sammenlignelige lande, der har set på effekterne af tidligere ændringer af øremærket barsel til

³ Forfatterne viser sammen med en række andre forskere også, at lignende effekter af børnefødsler for kvinders indkomster også gælder i Sverige, Tyskland, Østrig, Storbritannien og USA, jf. Kleven mfl. (2019b).

fædre. Samlet set finder de ingen eller en positiv, men begrænset effekt af øremærket barsel på ligestillingen:

- Druedahl mfl. (2019) finder, at reformen af barselsorlov i Danmark i 1998, hvor antallet af øremærkede ugers barsel til faderen steg fra to til fire uger, øgede kvinders andel af husholdningernes indkomst med godt 1 pct.point lige efter reformen. Effekten var dog faldet til nul efter otte år og må anses for at være af begrænset størrelse i lyset af, at kvinders andel som udgangspunkt i gennemsnit er på ca. 42 pct.
- Hart mfl. (2019) undersøger effekten af, at antal barselsuger i Norge, der er øremærket til fædre, blev øget fra 6 til 10 uger i 2009. Der var således tale om en ændring, som er sammenlignelig med situationen i Danmark, jf. ovenfor.⁴ I et stærkt analysedesign, hvor børn født lige inden og lige efter ændringen sammenlignes, finder det norske studie, at mænd som følge af ændringen tog mere barsel og kvinder tog mindre barsel, men at det ikke havde afledte effekter på hverken mænds eller kvinders indkomster i de efterfølgende år.
- Hald Andersen (2018) ser på effekten af den andel af den samlede barsel, som mænd tager, og finder en vis evidens for, at en øget barselsandel for mænd reducerer indkomstforskellene indenfor forældrepar og øger den samlede indkomst i husholdningen. Analysen ser på fem reformer af barselsreglerne fra 1989-2002 og undersøger effekter af mænds barselsandel for bl.a. mænds og kvinders lønninger, indkomstforskelle og samlet indkomst to-fire år efter reformerne. Effekterne er dog kun statistisk sikre for et udvalg af effektmål og reformer.
- Cools mfl. (2015) ser på introduktionen af 4 ugers øremærket barsel til fædre i Norge i 1993 og finder negative effekter af indførelsen af den øremærkede barsel for mødres indkomster i børnenes andet til niende leveår. Resultaterne peger på, at dette bl.a. kan skyldes øget deltidsarbejde blandt mødre.

Lønforskelle skyldes (også) deltid blandt kvinder mv.

Hvordan kan de fraværende eller små effekter af barsel til mænd forenes med at fx Kleven mfl. (2019a) finder de meget omtalte og kraftige negative effekter af børn på kvinders indkomster? Her er det vigtigt at bemærke, at Kleven mfl. (2019a) ser på effekten af fødsler og ikke skelner mellem effekterne af barsel og betydningen af senere, børnerelateret adfærd, fx hentning af børn, børns sygedage mv. Den isolerede effekt af selve barslen kan derfor være mindre end den samlede effekt af børnefødsler på mænds og kvinders ligestilling på arbejdsmarkedet. Dette understøttes bl.a. af et engelsk studie, der finder at færre års arbejdsmarkedserfaring og især deltidsarbejde står for op til to-tredjedele af kønsforskelle i lønninger 20 år efter børnefødsler, jf. Costa Dias mfl. (2020). Det tidligere nævnte studie af Cools mfl. (2015) fra Norge finder også, at nedgangen af kvinders indkomster ved øget fædrebarsel er drevet af en øget deltidsfrekvens blandt mødre. Dette peger på, at forældres adfærd, herunder fordeling af opgaver omkring børnepasning mv., efter barselsperioden har betydning for kvinders lønudvikling, der kan være større end selve barslens betydning på ligestillingen.

⁴ Inden den nævnte reform tog mænd i Norge i gennemsnit 6½ ugers orlov, hvilket også er sammenligneligt med den aktuelle situation i Danmark.

Litteratur

Cools, S., Fiva, J..H., og L.J. Kirkebøen (2015): "Causal Effects of Paternity Leave on Children and Parents". *Scandinavian Journal of Economics* 117(3), s. 801-828.

Costa Dias, M., Joyce, R., og Fr. Parodi (2020): "The gender pay gap in the UK: children and experience in work". *Oxford Review of Economic Policy* 36(4), s. 855–881.

Druedahl, J., Ejrnæs, M., og Th. H. Jørgensen (2019): "Earmarked Paternity Leave and the Relative Income within couples". *Economics Letters* 180, s. 85-88.

Hald Andersen, S. (2018): "Paternity Leave and the Motherhood Penalty: New Causal Evidence". *Journal of Marriage and Family* 80, s. 1125-1143.

Hart, R.K., Andersen, S.N., og N. Drange (2019): "Effects of extended paternity leave on union stability and fertility". Discussion Papers No. 899, Statistics Norway, Research Department.

Kleven, H., Landais, C., og J.E. Søgaaard (2019a): "Children and Gender Inequality: Evidence from Denmark". *American Economic Journal: Applied Economics* 11(4), s. 181–209.

Kleven, H., Landais, C., Posch, J., Steinhauer, A., og J. Zweimüller (2019b): "Child Penalties across Countries: Evidence and Explanations". *AES Paper and Proceedings* 109, s. 122-126.

Bilag A

EU-direktivet 2019/1158 af 20.juni 2019 om bedre balance mellem arbejdsliv og privatliv for forældre og omsorgspersoner blev offentliggjort i EU-Tidende 12. juli 2019, jf. Den Europæiske Unions Tidende.⁵ Rådet vedtog direktivet 13. juni 2019. Direktivet træder i kraft 20 dage efter offentliggørelsen i EU-Tidende.

Direktivet indebærer bl.a.:

- Øremærket orlov til fædre, eller en tilsvarende anden forælder, på mindst 10 arbejdsdage ifm. fødsel.
- En individuel ret på mindst fire måneders forældreorlov for hver forælder.
- At to af de fire måneders forældreorlov ikke kan overdrages til den anden forælder.
- Under den øremærkede fædreorlov ifm. fødsel (10 dage) skal fædre betales en løn eller ydelse svarende til mindst sygedagpenge mv.,
- Ydelsen under forældreorloven (herunder de øremærkede 2 måneder) fastsættes af medlemsstater eller arbejdsmarkedets parter.

EU-landene skal gennemføre bestemmelserne i national ret senest 2. august 2022.

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/?uri=CELEX:32019L1158>. Tilgået 5.febr. 2021. Se også Bilag 59 (Alm. del) til Folketingets ligestillingsudvalg i samling 2018/19 om direktivkompromisset mellem EU-kommissionen og -parlamentet.